

I. Teyellenmiş Eylül Sahneleri

Yarı yollarda bırakılmış yeminlerin ve vaatlerin peçesinden yüz gösterip ya da bir elyazmanın derkenarına yazılan bir ayrılık *sagu*'su gibi vadisini kimsenin bilmediği kırkikindiler, ıslak niyâzlarını ufkî bir fon gibi şehrin silüetine dağıtıyor. Ruhunun en mahfuz köşesinden tozlu zaman perdesi aralanınca ziyâdesiyle güzellik bahşeden ve zahiri celâlin dışında ilahî ikrâmın vâki olduğu nice tefekküre şâyân ibretlerin, nice füzûyâtın, nice mânevî tohumların ve irşadların sebebi ve mihveri olmuş şehir, ovanın güney ucundaki başı hep karlı ve insana sonsuzluk hissi veren sırtını, dağlara dayamış; güz yorgunluğuyla bir remzîlik ve sırrîlik içinde sakin, vehmin alacakaranlığına gömülmüş duruyor. Kiblede esen soğuk rüzgârlar, sokakların bir ucundan girip; bıçağı okşayan bilek taşları gibi toprağı okşayarak geliyor, daracık sokaklarda azıcık nefeslendikten sonra evlerin duvarlarında, çürümeye yüz tutmuş ahşap çerçeveli pencerelerde uysallaşarak “her ömrün bir Eylül'ü vardır” ikazıyla kuytulara kayboluyor.

Gökyüzü; Van Gogh ile Borges sarılarının karışımı bir bilinmezlik sisi ve garip bir hayâl sûrunun sırlı hasbîhâli içinde uç vermekte. Güneşi perdeleyen yağmur bulutları, görevlerini yapmış olmanın huzuruyla gökyüzünü görünmez kılıyor. Yağmur damlaları, Vedûd isminin bir ışması, kristalize hâle gelişi olan evrene, bilinmeyen bir âlemden gelen sır dolu haberciler gibi ışık huzmeleri halinde hızını artırıyor. Âlemlerin her köşesinde Esmâ-i hüsnâ'nın aşk iksiri mevcut. Şirazlı Sadrâ'nın nüfuslu ifadeleriyle: “kâinatın atardamarlarında deverân eden ve tüm varoluş düzeylerinde mevcut bulunan bir ilke...” ya da ruhları yakan terennümüyle, Sonsuz Varlık Makâmı'nı simgeleyen *el-ışk!*..

Nurettin Topçu'nun; “Büyük adam, eseriyle hayatını birleştiren adamdır.” dediği ve sağlam bir tohumken kuvvetli bir toprağı düşüp; çok iyi bir çiftçinin itinasıyla yetiştirilip, yeşertilip, filizlendirilerek *Âsımlarla* boy veren Mehmet Âkif Ersoy'un, *Küfe* başlıklı manzumesinde de geçen kenar mahalle tablosu ve Halide Edib Adivar'ın, *Âkile Hanım Sokağı* romanındaki gibi sadece mahalleler ve sokaklar değil, hayatı da boşaltan mevsimlik insanlar da bir bir kayboluyor. Hele o ağaçlar yok mu? Demek ki bir daha güz... Bir daha hüzün... Şu ân, yine mevsimin ölgün renkleriyle, can çekişen bütün bir doğa, geçen bir gün, depreşen hüzün ve dâvetsiz gelen bir keder ordusu karşısında, dilime pelesenk olmuş; “Dehr-i dîn her lâhza bir nevres gülü berbâd eder.” dizesini tekrar edip duruyorum.

II. Sanal Yalnızlık Platosu

Çağlar boyunca ölümsüzlük iksiri arayanlar; bengisu pınarlarında yansıyan gölgelerin peşini sürmüş, o meşhûr güzelliğin peşinden sürüklenmişler hep. Lawrence, Anka Kuşu'nda "Çok biliyoruz, az duyuyoruz" diyerek bir yerde çağımız insanının özetini yapmıştır. Eski Roma'nın düşüncesindeki, "ayakkabıcı, ayakkabıdan ötesine karışma!" cümlesi, insanı azaltan, insanı aşağılayan, insanı sınırlandıran, insanı öldüren ve sonra da gömen mantığın belki de en güzel yansımasıdır.

Maalesef artık trajik bir yüzüzlük arenasındayız sanki. Her şey gittikçe karnavallaşıyor, maskeler artıyor. Oscar Wilde'ın Dorian Gray'ın Portresi, onun hayat boyu tüm yapıp ettiklerini, işlediği tüm kötülükleri yansıtır. Kişiliğinin değişmesiyle gerçek yüzünde başka bir deyişle, maskesinde belirmesi gereken tüm kötü edimleri, yansıtır portre. Akıl, enerji menziline, nesnel idraklerle sınırlanarak, o güdük *ratio* mahpesine tıkılmış; *kalb ve gönül* med cezirlerinin ihmali, göz ardı edilmiştir.

İnsan, yalnız içgüdüleri ile donanan bir yaratık olamaz, yalnız bir akıl ve mantık merkezi de değildir insan beyni, bunlarla birlikte ve bunların üstüne çıkan bir varlıktır. O, psikolojinin, fizyolojinin ve sosyolojinin nihayet bitip tükenecek olan bir *obje*'si olarak düşünülemez. İnsanlık âlemi zaman olarak inanç olarak nübüvvet asrından uzaklaştıkça kalplerdeki heyecan kayboldu ve üzerlerini bir donukluk kapladı; eskiden beri tekrar edilip duran ve rutinleşen bilgiyi hatırlatmak duyguları harekete geçirmez oldu. Sorgulamaya başladığı zaman da geriye dönecek ve değiştirecek fazla bir şeyi kalır mı oda ayrı bir sorun.

III. Vicdan Özgürlüğü Beratı

Bir belirsizliğin yaşandığı günümüz toplumlarında insanlık acı tecrübelerinin, ağır hüznler yüklü neticesinde, şu ümit sunan gerçekle yüzleşiyor: Zamanın ve mekânın başlangıcında olduğu gibi sonunda da tek gerçeklik ayakta ve dimdik olan Vahiy gerçeği ve nebevî yol... İslâm'ın tertemiz bir oksijen gibi, mazlum, ezilmiş, itilmiş ve sömürülmüş toplumlar arasında sür'atle yayılmasının en önemli sebeplerinden biri anti-ırkçı, adil ve insan haklarına değer vermesi denilebilir.

İnsan hakları denince akla ilk önce Batı gelmekte ve bu Batı'nın insanlığa hediye ettiği bir lütuf(!) olarak görülmektedir. Oysa Peygamberimizin hicretten sonra Medine'de "eşitlik" ve "adalet"e dayalı bir hukuk devleti oluşturduğu bilinmektedir. İslâm tarihinin insan haklarını önemseyen vakalarından birisi eğer Âkif'in de yazmayı çok arzuladığı "gönlünde medfun" kaldığı denilen "Haccetü'l-Veda" yani "Veda Hutbesi" ise, diğeri de "Medine Vesîkası"dır. Aynı zamanda bir vicdan özgürlüğü beratı niteliğinde olan bu metinlerde insanı ilgilendiren her türlü

temel hukukî prensipler yer almış, insanlığın evrensel mutluluğu gözetilmiş, dünya barışının koordinatları belirtilmiştir.

Biz, bu topraklara herkes için eşit vatandaşlık, eşit insan hakları ve eşit ibadet özgürlüğü ilkelerini ihtiva eden, bütün çağların güzel örneği, ebedî paradigması olan Hz. Peygamber'in sevgi çiçeğini açtırmaya gelmişiz. Açtırmışız da. Anadolu'nun güzelim kapısını, kutlu sözle aralamış, kutlu sözle açmışız. 1071 yılından beri tâ Orta Asya'ya Hz. Türkistan'a, Hoca Ahmet Yesevî' ye giden bir yolun peşine düşünce, aziz ecdadımızın sevgi, aşk, muhabbetullah yoluyla nasıl dinini, Peygamberini, Allah'ını kucakladığını görmüşüz. "Asım'ın nesli" olarak vasfedilen nesil, "üzerimde başkasının hakkı var mı, yapacağım iş Hakk'ın rızasına uyar mı?" düsturuyla ve yine Gemuhluoğlu'nun; "gelecek mübarek vakitlere hazır olunuz!.." dediği yeni zamanlara, yeni mekânlara taşımış bu kutsal yolculuğu. Bu nesil geçmişe takılıp kalmamış, içinde doğdukları medeniyet ve harmanladıkları kültürden aldıkları güçle yaşadıkları çağı yüksek seviyede algılamış ve bu sayede geleceğe ışık tutmuşlardır.

IV. Yer Değiştiren Gölgeleler

Şimdiki zamana dönersek; iç realitemizi ve dış varlık alanlarımızı gözden geçirilirken; eşyanın iç gerçeğini oluşturan ve bizim de iç dünyamıza hâkim olan bu görünmez hayatın sınırlarının yok olduğuna ve biz bu hayatın ne kadar derinine inersek, o kadar fazlasıyla karşılaştığımızı şahit olmuşuz. "Batı'dan gelen hiçbir 'izm' masum değildir." diyen Cemil Meriç bu hayat ırmağında kaybettiğimiz üç selimden bahseder; *akl-ı selim, kalb-i selim ve zevk-i selim...* Tüm amacını "insan! seni savunuyorum; sana karşı!" cümlesiyle özetleyen Nuri Pakdil'in, *Bir Yazarın Notları* 'nda dile getirdiği "Türk insanı evrenselliği elinden alınarak cezalandırılmıştır." aydınlatmasıyla, Erol Güngör'ün; "Türkiye'de aydınlık seviyesinde bir kültür bütünlüğü mevcut değildir, dolayısıyla millî kültürden söz etmek mümkün değildir." tespitini, tırnak içine alıp, analiz yapmadan hayatımızın bir parçası haline getirdiğimiz onlarca alışkanlıkları, seçerek aldıklarımızı, ya da farkında olmadan sahiplendiklerimizin hepsini sorgulamış sayılmayız. Bu topraklarda dün, eşyâya biz şekil verir, muhitimizi ellerimizle, emeğimizle ve tevârüs edilmiş zanaatkâr hasletlerimizle şekillendirirdik; bunu unuttuk. Önce evlerimizi yıktık sonra mâbedlerimizi; etrafımızdaki eşyâ bize ait değil, melekelerimizi böyle kaybettik ve şimdi eşyâ ile nasıl temâs edeceğimizi bilmiyoruz.

Batı'da olan-biteni, sorgulamaksızın alıp üzerine giyinen, bunun *iğreti* ve kişilik/kimlik düşmanı bir tavır olduğunu anlamadığımızdan *yaralı, melez* ve *bulanık* bir yapı oluşmuştur. Yine Özdenören, *Gül Yetiştiren Adam* isimli eserinde, Batı kültürünün çok esnek telleri olan şeffaf kafesinde çaresiz bırakılmış insanımızın bocalayışını, gizli protestolarını ve gizli kabullenişlerini

modernleşmiş olanlarla kişiliklerini koruma çabasıyla bunun dışında kalanlar ve her iki kesitte yaşayan insanların kendi kendileriyle gerek çevreleriyle olan çatışmalarından doğan dramı dile getirmiştir. Modern insanın artık, iş hayatının ve caddelerin anlamsız gürültüsünü dinlemeye hatta gürültülü caddelerde kulaklıklarıyla müzik dinlemeye bile zamanı vardır ama, “bir günün dem-i âlayışında” beş dakika bile içinin sesini dinlemeye zamanı yoktur.

V. Sözün Nihâyeti

Gönül gözünü yormaya ne hâcet; gâfil olmayanların malumudur ki dünya geçici bir durak yeridir. Gümüş ve bakır bulutların anlaşılmaz işler hazırlamakla meşgûl olduğu ve son tövbe kapısının gündökümleri yaprak yaprak savrulurken her ân, bizden bir şeyler alıp götürmekte ve yerinde, ne ile doldurulacağı bilinmeyen boşlukları bırakmaktadır. Bir ân yaptıklarımı ve yaşadıklarımı düşünüyorum. Hayatın anlamı neydi bende? Bu, birbirinin içinden geçen sonsuz ihtimaller dünyasında kaybolmamak için doğrularına, inançlarına, pusulama sığınıyorum yine de. İstiyorum ki hayatım gösterişçi prosedürlere yüz vermeksizin yine emniyetle aksın, dünya güvenli evim olsun... Telâşım da tûl-i emelden dolaydır.

Denebilir ki, *rol model* her *karakter* ev de şekillenir önce. Tarihî dokusunu kaybetmemiş, geçmişteki izleri silinmemiş, yüksek binaların altında ezilmemiş, yaşayanlarını yormayan kimlikli evler de. Ve bu evler sahibinin karakteriyle şekillenirdi. *Ev*'e bakarak şahsiyet çözümlenmeleri de yapabilirsiniz; toplum çözümlenmeleri de. Çünkü *ev*'dir bireye ilk aidiyet'ini kazandıran. Onun kim ve ne olduğunu bütün bir topluma ilân eden o aidiyet duygusudur. Âkif'in Taceddin Dergâhı, Gaspıralı İsmail'in Kırım Akmesjid'deki evi, Fikret'in Aşıyan'ı, Cahit Sıtkı'nın doğup büyüdüğü Diyarbakır'ın Cami-i Kebir Mahallesi'ndeki o büyük avlulu evi, Sait Faik'in Burgaz Adası'ndaki köşkü ve yine Yedi Güzel Adam'ın rasyonalist bir uygarlık karşısında birlikte çıkış yolu aradıkları müstakim melce olan Kahramanmaraş'ın “Kara Lise”si; varlıklarının bütün çıplaklığıyla kendilerini ele verdiği, karakterinin bütün teferruatıyla kendini bulduğu mekânlardı. Hem kederlidir o mekânlar hem de sonsuz bahtiyarlıklar bahşederler insana. Şimdilerde her gün boy gösteren, günahını örtmek için de adını “residence” uydurması ile değiştirdiğimiz şiiyiyeti olmayan “kule tipi yaşam” özlemi insanlara toprakla temas imkânını neredeyse kaybettirmiştir.

Her varlık varoluşa çıkarken bir âyet, bir mûcize ve bir bildiridir. İnsanlık adına, beşerî faaliyet ve müessiriyet adına yaptıklarımızın, ettiklerimizin hepsi, başlangıcını ve sonunu bilemediğimiz, tâyin edemediğimiz bir yolculuğun ortasında, yâni hayat dediğimiz bu misâfirlik süresinin içindedir. Mukîmlik, seferîliğin zımnında kalmıştır. Belki de biz olacağız onlardan biri, Dıranas'ın “Olvido” hazinesine hasret kalacağız kim bilir?

Bu günlerde bir hâl oldu sanki. Toprak artık soğumaya başlayan güneşin okşayışlarından keyifsiz; gerilmiyor, gevşemiyor, kabarmıyor. Göğüs kafesime çarpıp düşen ufka ve damarıma damıtılmış sözcüklerden, bu gerilim o sızı arttıkça artıyor her gün. Şimdi sadece Âkif'in de Efendimizin yaşında vefât etmeyi arzuladığı bir “kader kesiti”ni doldurmakta ve “haddimi aşmamak” sözünü, mağfiret ve rahmetle müjdelenen sakin bir liman olarak kabul ediyorum. *İlk söz* bize ait olmadığı gibi *son söz* de bizim dışımızda ve üstümüzdedir; öyle inanıyorum. Üst tarafı *Sahibi*'nin bileceği şeydir...

Hâsılı, söz bitmiş lâkin söylenecek olan daima yarım kalmıştır...